

„váltócédulár” bocsátottak ki. Ez azonban nem eredményezett stabilizációt, mivel a kormány kénytelen volt ismét a bankóprést alkalmazni. A háború befejezése után 1816-ban került sor a *második devalvációra*: az 1811-ben kibocsátott váltócédulákat 40 százalékkal leértékelték, s így kialakult a papír- és az ezüstpénz immár tartósan stabil aránya, amely 1848-ig nem változott: 2,5 váltóforint ért 1 ezüstofforint. A valutautágy kezelésére 1817-ben megalapították az *Osztrák Nemzeti Bankot*, amely részvénytársasági magánbank volt, de rendelkezett a bankjegykibocsátás állami monopóliumával. A valuta stabilizását a biztosította, hogy a forgalomban lévő bankjegyek jelentős része fedezve volt a bank bírtokában lévő nemesfémkészlettel, s a bank bárki kívánságára átváltozta a papírforintot ezüstofforintra.

Az első devalváció jelentős anyagi veszteségeket okozott a birtokos nemesség egy részének, de igazán súlyosan az adózókat érintette, akiknek az adót a régi összegben kellett fizetniük. Az országgyűlés és a megyék hevesen tiltakoztak a leértékelés ellen. Erre Klemens von Metternich kancellár, aki 1809-ben vette át a Birodalom külügyeinek irányítását, de Magyarország kormányzatába is rendszeresen beleszólt, 1811 végén azt javasolta, hogy szüntessék meg Magyarország alkotmányos külföldiállását. Erre azonban nem került sor, mert az akkor éppen szövetségesen Nápoleon ellenzete a dolgot. A rendi alkotmány tehát formálisan továbbra is érvényben maradt. Országgyűlést azonban 1812 után nem hívtak össze, a megyékben pedig oly módon igyekeztek visszacsorítani a hagyományos, rendi ellenzéki vezető réteget, hogy a tisztújításoknál elrendelték a személyenkénti szavazást, így a könnyen megvásárolható kismemesi tömegek majorizálhatták a birtokosokat. A uralkodói rendeletek éveken át nem ütköztek nagyobb ellenállásba.

Megváltozott azonban a helyzet két rendelet nyomán. Ferenc 1821 áprilisában elrendelte, hogy az 1813-ra és 1815-re esedékes 90 ezer újoncból a hátralékban maradt 28 ezer újoncot sorozzák be. 1822 augusztusában pedig olyan rendeletet adott ki, hogy az 1811–1812. évi országgyűlés által váltócédulában megszavazott 5,3 millió hadiadót ezüstben kell fizetni. Ez két és félszeres adóemelés jelentett. E rendeletek ellen már országos méretű *megyei ellenállás* bontakozott ki. A megyék közel fele felirában tiltakozott, s csak a második vagy harmadik felszólításra engedelmeskedett. A többi megye a passzív ellenállást választotta, s ismételt felszólításra sem hajította végre az uralkodói rendeleteket. Ezekbe a megyékbe királyi biztosoakat küldtek, akik erőszakos eszközökkel, a végsőkig ellenálló megyék esetében katonai karhatalom segítségével törtek le az ellenállást. Bécsben nem akarták túlfeszíteni a húrt, ezért lassan engedtek. A köznemesség által vezetett megyék ellenállásán végül ismét megtört az abszolútizmus újabb, több mint egy évtizedig tartó támadása.

1825 szeptemberében – 13 évi szünet után – ismét összehívta az *országgyűlést*, amely ezúttal két évig tartott. Ezen helyreállt az udvar és a rendek közötti kompromisszum, lényegében a rendi alkotmány megerősítése, ahogy akkoriban mondták:

„Körülbáncolása” jegyében. Megerősítették az ország önállóságáról és kormányzatiáról szóló 1791. évi törvényeket, a király elismerte, hogy az adó és az újoncok megajánlása az országgyűlés joga, amelyet ezennél háromévenként bizonyosan megtartanak. Az adót 4,4 millió ezüstofforinban állapították meg. Az adóterhet arányosabb elosztásra végezték elrendelték az adózó népesség országos összeírását (ezt 1828-ban végre is hajtották). Felsőbüki Nagy Pál felvetette a jobbágyosság tehneinek csökkentését, de javaslatát elutasították. Ugyancsak nem történt előrelépés a nyári hivatalos nyelv ügyében. Viszont az 1827. XI. tc. – gróf Széchenyi Istvának az 1825. november 3-i kerületi ülésen tett felajánlása nyomán – intézkedtek „a hazai nyelv művelésére följáratandó tudós társaságról vagy magyar akadémiról”.

Az ország jövőjére meghatározó befolyást gyakorló döntésnek bizonyult az országgyűlésnek az a határozata, amely elrendelte az 1790–1791. évi országgyűlés által kidolgozott rendszeres bizottságok munkálatainak elővételt. 81 tagú bizottságot választottak ezen munkálatok megírására, kiegészítésére és törvényjavaslatok kidolgozására. Ez a bizottság kezdetben kilenc albizottságra oszolva dolgozott, majd együttesen tárgyalták meg javaslatukat a szükséges teendőkről. A bizottság sok változtatást látott szükségnek, de ezek nem mutattak túl az adott rendszer keretein. A leginkább előremutató javaslatokat az úrbéri bizottság munkálatá tartalmazta, ezek majd meg is valósulnak az 1832–1836. évi országgyűlés időrvényében. Figyelemre méltó új szempontok merültek fel a kereskedelmi bizottság javaslataiban is, melyek elsősorban a vámrendszer módosítását kívánták a máig javaslatok felmérése érdekében. Javaslatuknak meg is lett az eredmény: 1829-ben több száz vámtételt csökkentettek a magyar gazdaság igényeinek megfelelően. A *rendszeres bizottsági munkálatok* 1830-ban nyomtatásban is megjelentek, majd a megyékben megvitatták őket. Ezek a viták új korszakot nyitottak meg hazánk történetében: a polgári átalakulást kezdeményező reformok korát.

5.1.12. A reformkor: a polgári átalakulás előkészítése

A magyar történeti köztudat sokáig 1825-öt tekintette a reformkor kezdetének. Az 1825–1827. évi diéta azonban még nem nevezhető reformországgyűlésnek. Néhány évtizede a korszakkal foglalkozó történészek (elsősorban Bartha István kutatásai nyomán) 1830-at tartják fordulópontnak.

Az 1830. évi Európa történetében is fontos változásokat hozott. A párizsi júliusi forradalom nyomán forradalmi hullám söpört végig a kontinensen. Belgiumban felkelés tört ki, s az ország, elszakadva a Németalföldi Királyságtól, kiküldte függetlenségét. A forradalmi mozgalmak átterjedtek egyes német és itáliai államokra is. Összefelkelés tört ki az Orosz Birodalomhoz tartozó kongresszusi Lengyelországban. Ez utóbbi komoly visszhangot és rokonszenvet váltott ki Magyaror-